

Täysistunto

Torstai 1.12.2022 klo 15.59—1.13

7. Hallituksen esitys eduskunnalle Maahanmuuttoviraston automaattisen päätöksenteon oikaisuvaatimusta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 276/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Edelleen lähetekeskusteluun varataan näin ensi alkuun enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Mikkonen jälleen, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.27 **Sisäministeri Krista Mikkonen** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on mahdollistaa Maahanmuuttoviraston automaattinen päätöksenteko tietyissä asiaryhmissä. Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oikeudesta vaatia maksutta oikaisua Maahanmuuttoviraston tiettyjä ansiotyön perusteella myönnettäviä oleskelulupia, kuten erityisasiantuntijan oleskelulupaa, sekä Euroopan unionin sinistä korttia koskeviin päätöksiin. Kyse on eduskunnassa parhaillaan käsittelyssä olevan automaattista päätöksentekoa koskevan yleislainsäädännön edellyttämästä oikeussuojakeinosta.

On arvioitu, että automaattisen päätöksenteon käyttöönotto Maahanmuuttovirastossa ei edellytä muita muutoksia maahanmuuton erityislainsäädäntöön kuin tämän nyt esittelyssä olevan.

Maahanmuuttoviraston toiminnan tehostaminen automaatiota lisäämällä on tarpeen, sillä toisaalta Maahanmuuttovirastolle valtiontalouden kehyksissä osoitetut määrärahat ovat vähenemässä, mutta samalla kuitenkin tavoitteena on lisätä erityisesti työ- ja opiskelupurusteista maahanmuuttoa, joten Maahanmuuttoviraston tulisi kyetä käsittelemään entistä enemmän hakemuksia käytössään olevilla resursseilla. Myös ylimmät laillisuusvalvojat ovat viime vuosina kiinnittäneet huomiota Maahanmuuttoviraston pitkiin käsittelyaikoihin. Automaation lisääminen yksinkertaisia asioita koskevassa päätöksenteossa on nähty yhtenä ratkaisukeinona Maahanmuuttoviraston toiminnan tehostamiseksi, mutta lainsäädäntö ei ole nykyisellään mahdollistanut täysin automatisoitujen päätösten tekemistä.

Maahanmuuttoviraston automaattisia yksittäispäätöksiä koskevaa sääntelyä ehdotettiin jo edellisellä vaalikaudella hallituksen esityksissä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa. Tuolloin esitysten käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta totesi, että automatisoituun päätöksentekomenettelyyn vaikuttaa sisältyvän useita hallinnon yleislaeilla nimenomaisesti säätelemättömiä kysymyksiä, ja edellytti, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

valtioneuvosto selvittää automatisoitua päätöksentekoa sääntelevän yleislainsäädännön muutostarpeet ja valmistelee tarvittaessa automatisoitua päätöksentekoa koskevan yleisen lainsäädännön.

No, oikeusministeriö on valmistellut tuon automaattista päätöksentekoa koskevan yleislainsäädännön, ja se on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Tuon yleislainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alusta. Siitä, minkälaiset asiat viranomainen voisi ratkaista automaattisesti, säädetään ehdotetussa yleislainsäädännössä. Sääntelyn taustalla olevan tietosuoja-asetuksen mukaan ihminen ei saa joutua täysin automaattisen päätöksenteon kohteeksi, ellei siitä ole säädetty laissa, joka sisältää riittävät suojatoimet ihmisen oikeuksien turvaamiseksi. Eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä olevassa yleislainsäädännössä on esitetty täksi tietosuoja-asetuksen edellyttämäksi oikeussuojakeinoksi maksutonta oikaisuvaatimusta. Näin hakija saisi oikaisua vaatimalla automaattisesti ratkaistun asiansa vielä ihmisen arvioitavaksi päätöksen tehneessä viranomaisessa. Nyt tämä käsitellyssä oleva laki nimenomaan toisi tämän elementin.

Tässä laissa nyt ehdotetaan siis säädettäväksi oikeudesta vaatia maksutta oikaisua Maahanmuuttoviraston tietyissä asiaryhmissä ratkaisemissa asioissa. Yleislainsäädännön oikaisuvaatimusedellytyksestä voidaan tietyin edellytyksin poiketa, ja Maahanmuuttovirasto voi näissä poikkeustapauksissa ottaa automaation käyttöön suoraan yleislainsäädännön nojalla, mutta oikaisuvaatimus mahdollistamalla voidaan laajentaa automaation käyttöalaa Maahanmuuttovirastossa.

Esityksellä pyritään ennakoimaan automaation yleislainsäädännön ja ulkomaalaislain työntekoa koskevien muutosten voimaantuloa, joten tässä esityksessä ehdotettavan ulkomaalaislain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan näiden esitysten hyväksymisen jälkeen.

Automaatiosta olisi hyötyä sekä Maahanmuuttovirastolle että asiakkaille, sillä sen avulla voidaan sujuvoittaa rutiiniratkaisujen tekemistä ja ohjata henkilökunnan työpanosta nimenomaan niihin tehtäviin, joissa tarvitaan asiantuntijan arviota. Esityksessä ehdotettu oikaisuvaatimuksen käyttöönotto on tarpeen, jotta voidaan tehostaa Maahanmuuttoviraston toimintaa mahdollistamalla automaattinen päätöksenteko tietyissä asiaryhmissä ja turvata samalla hakijalle oikeus saada automaattisesti ratkaistu asiansa vielä ihmisen arvioitavaksi. Automaatiota lisäämällä voimme merkittävästi nopeuttaa lupien saamista, mikä on tietysti tarpeen, jotta ihmiset saisivat mahdollisimman nopeasti asiansa käsiteltyä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.